

УДК 811.161.2'271

ЖАРКО Світлана – кандидат філологічних наук, доцент кафедри експертизи культурних цінностей та дизайну, Університет митної справи та фінансів, вул. В. Вернадського, 2/4, Дніпро, 49000, Україна (zharkosvju@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5301-6036>

ШПІТЬКО Ірина – кандидат філологічних наук, доцент кафедри загального мовознавства та слов'янознавства, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, просп. Гагаріна, 72, Дніпро, 49000, Україна (iryna-shpitko@ukr.net)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4639-0537>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.57.3>

Бібліографічний опис статті: Жарко, С., Шпітько, І. (2024). Тенденції варіантності як іманентної ознаки сучасної української мови. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*, 57, 23–29, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.57.3>

ТЕНДЕНЦІЇ ВАРІАНТНОСТІ ЯК ІМАНЕНТНОЇ ОЗНАКИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Анотація. У статті схарактеризовано основні тенденції розвитку варіантності в системі української мови на сучасному етапі її еволюції. Мета дослідження – проаналізувати явище варіантності, окреслити чинники, що зумовлюють його активізацію в мовних практиках. Виявити засоби реалізації варіантності на різних мовних рівнях, зокрема на лексичному. З'ясувати наслідки розширення варіантних одиниць та їх впливу на динаміку сучасних літературних норм. На основі зіставно-порівняльного аналізу смислових і функційних особливостей варіантних одиниць простежено їхні закономірності, окреслено перспективи закріплення в узусі та увідповіднення мовним нормам, визначено загальні принципи їхньої кодифікації. З'ясовано, що виявами варіантності як здатності виражати різними засобами ту саму сутність постають не лише різні фонетичні, граматичні, акцентуаційні, графічні модифікації словоформ, а й лексичні, словотвірні синоніми. Інтенсивність формування варіантних одиниць на сучасному етапі розвитку української мови зумовлена низкою екстралінгвальних чинників, а також пошуками найоптимальніших і взірцевих форм реалізації мовних смаків суспільства. Природа нових інваріантів обумовлена такими протилежними тенденціями еволюції національної мови: з одного боку, орієнтованістю суспільства на стандарти й цінності західних країн, культивуванням престижності західноєвропейських мов; з іншого – зацікавленістю рідною культурою, традиціями та прагненням до національної самоідентифікації. Варіанти формуються завдяки утворенню нових номінацій за наявними в мові словотвірними моделями; унаслідок активізації забутих питомих інваріантів, що, на відміну від уживаних (часто штучних, неприродних), відображають унікальність української мови; шляхом запозичення з інших мов. Обґрунтовано, що варіантність – прикмета динаміки мови, прояв її системних можливостей, паралелізму мовних засобів.

Ключові слова: варіантність мовних одиниць, варіантність мовних норм, реалізація варіантних одиниць, формальні варіанти, лексичні варіанти.

ZHARKO Svitlana – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Department of Expertise of Cultural Values and Design, University of Customs and Finance, 2/4, Volodymyr Vernadsky str., Dnipro, 49000, Ukraine (zharkosvju@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5301-6036>

SHPITKO Iryna – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Department of General Linguistics and Slavic Studies, Oles Gonchar Dnipro National University, 72, Gagarina ave., Dnipro, 49000, Ukraine (iryana-shpitko@ukr.net)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4639-0537>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.57.3>

To cite this article: Zharko, S., Shpitko, I. (2024). Tendentsii variantnosti yak imanentnoi oznaky suchasnoi ukrainskoi movy [Trends of variation as an immanent feature of the modern Ukrainian language]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia» – Problems of Humanities. “Philology” Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 57, 23–29*, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2023.57.3>

TRENDS OF VARIATION AS AN IMMANENT FEATURE OF THE MODERN UKRAINIAN LANGUAGE

Summary. *The article characterises the main trends in the development of variation in the Ukrainian language system at the present stage of its evolution. The purpose of the study is to analyze the phenomenon of variation, identify the factors that determine its activation in language practices. Identify the means of implementing variation at different language levels, in particular at the lexical level. To find out the consequences of expanding variant units and their impact on the dynamics of modern literary norms. On the basis of a comparative analysis of semantic and functional features of variant units that enliven usage in modern language, their regularities are traced, prospects for fixing in *uzus* and compliance with language norms are outlined, and general principles of their codification are determined. It is found out that the manifestations of variation as the ability to express the same essence by different means are not only different phonetic, grammatical, accentuation, graphic modifications of word forms, but also lexical, word-forming synonyms. The intensity of the formation of variant units at the present stage of development of the Ukrainian language is due to a number of extralinguistic factors, as well as the search for the most optimal and exemplary forms of implementing the language tastes of society. The nature of the new invariants is due to such opposite trends in the evolution of the national language: on the one hand, the orientation of society to the standards and values of Western countries, the cultivation of the prestige of Western European languages; on the other hand, the interest in native culture, traditions and the desire for national identity. Variants are formed due to the formation of new categories based on word-forming models available in the language; due to the activation of forgotten specific invariants, which, unlike used ones (often artificial, unnatural), reflect the uniqueness of the Ukrainian language; by borrowing vocabulary from other languages. It is proved that variation is a sign of speech dynamics, a manifestation of its system capabilities, and parallelism of language tools.*

Key words: *variant of language units, variant of language norms, implementation of variant units, formal variants, lexical variants.*

Постановка проблеми. Стрімкі соціально-культурні, політичні, науково-технологічні зміни в Україні, процеси демократизації й націоналізації позначилися на стані сучасної мови, спричинивши пошкваллення її розвитку. Найуразливіше на суспільні трансформації реагує лексична система, що не лише задовольняє потреби в номінуванні нових реалій та в якісній комунікації, а й забезпечує лінгвальне втілення сучасних суспільних смаків.

Пошуки найоптимальніших, природних для мови засобів вербалізації, що відповідають не лише законам граматики та словотво-

рення сучасної української мови, а й естетичним взірцям, зумовили активне входження, далі – функціонування в різних мовленнєвих практиках, зокрема ЗМІ, значної кількості варіантних одиниць. Помітне збільшення варіантів, їхня неоднорідність щодо функціонування, походження потребують ретельного аналізу як самого явища варіантності, так і особливостей варіантних одиниць у сучасній українській мові.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання варіантності мовних одиниць та їх впливу на літературні норми привертає увагу науковців здавна. Перші дослідження

цього явища стосувалися фонетичних варіантів і виконані представниками Празької школи. Надалі в поле зору вчених потрапляли формальні й семантичні модифікації одиниць різних мовних ярусів, при цьому зіставлялися поняття варіантності та синонімії. В українській лінгвістиці варіантність та її вияви на різних мовних рівнях обґрунтовано в працях С. Єрмоленко, Т. Коць, О. Тараненка, Л. Струганець та інших. Деякі науковці, зокрема І. Кочан, Т. Михайлова, Л. Філюк, О. Радченко, окреслили сутність поняття варіантності термінологічних одиниць, аналізуючи окремі терміносистеми. Функціонування різних метаодиниць варіантності та їх природу досліджувала О. Васецька. Утім, науковці не одноставні як у тлумаченні явища варіантності, так і у визначенні його реалізації, ролі в становленні мовних норм, що потребує подальшого вивчення цього питання й зумовлює його **актуальність**.

Мета нашого дослідження – схарактеризувати тенденції розвитку варіантності в системі сучасної української мови, зумовлені внутрішньомовними та позамовними чинниками, та з'ясувати вплив варіантності на динаміку сучасних літературних норм.

Завдання – 1) окреслити основні закономірності варіантності як лінгвістичного явища й виявити її реалізації на лексичному рівні; 2) проаналізувати походження нових інваріантів, а також активізованих питомих до узвичаєних у сучасній українській мові лексем, що протягом останніх трьох десятиліть з'явилися та активно поширюються в медіадискурсі й інших мовленнєвих практиках; 3) з'ясувати причини інтенсивного напливу варіантних словоформ і їх перспективи закріплення в узусі; 4) дослідити вплив варіантних одиниць на норми літературної мови.

Мета й методологічна база дослідження зумовили необхідність застосування таких загальнонаукових методів, як спостереження, аналіз і синтез, а також задля виявлення тенденцій новітніх варіантів використано *зіставно-порівняльний аналіз смислових і функційних особливостей варіантних одиниць*.

Виклад матеріалу. До сьогодні немає єдиного погляду лінгвістів на сутність аналізованого феномену: одні варіантність ототожнюють із синонімією (І. Кочан, Г. Наконечна),

інші – чітко розмежовують названі поняття. Т. Пристайко, Л. Малевич пов'язують їх між собою, вважаючи синонімію різновидом варіантності.

Під варіантністю у широкому значенні цього слова розуміють «множинність засобів вираження того самого значення» [Кочан, 2008, с. 14]. На думку Л. Струганець, варіантність – можливість вибору близькофункційних, рівноцінних мовних засобів або компонентів, один із яких відрізняється смисловим відтінком або «стилістичним навантаженням» (Струганець, 2022, с. 36). У цьому разі явище варіантності ототожнюється з синонімією. Такі варіанти науковці називають лексичними (Коць, 2010, с. 98).

На противагу широкому трактуванню варіантності сформувано й вузьке, відповідно до якого варіанти – «видозміни того самого слова, що за будь-яких модифікацій залишається самим собою» (Коць, 2010, с. 98). Такими є «...тотожні за значенням спільнокореневі ... одиниці, що розрізняються деякими розбіжностями знакової форми в межах того самого домінанта: місцем наголосу, фонемами, афіксами або їхнім поєднанням» (Михайлова, 2002, с. 118). Ідеться про фонетичні, граматичні й орфографічні модифікації того самого слова. Їх називають формальними варіантами, оскільки мають на увазі лише формальні відмінності різних найменувань одного поняття.

Досліджуючи мовні модифікації, які на сучасному зрізі еволюції мови виникли як семантично тотожні до закріплених в узусі, термін «варіантність» уживаємо в широкому його значенні. На нашу думку, варіантність – це здатність виражати різними лінгвальними засобами ту саму сутність. Вона зумовлює утворення не лише семантично однакових форм тих самих слів унаслідок фонетичних, граматичних, акцентуаційних, графічних модифікацій, а й лексичних дублетів, словотвірних синонімів.

Варіантність – іманентна властивість мовної системи, що є результатом її рухливості, змінюваності. Л. Струганець вважає, що з розвитком мови кількість варіантів повинна зменшуватися, оскільки варіантність – показник неусталеності норми. Збільшення варіантних словоформ і слововживання науковці пояснюють лібералізацією норм, унаслідок

чого «розхитуються мовностилістичні та правописні норми, послаблюються й розмиваються стильові та стилістичні обмеження» (Струганець, 2022, с. 19). Протилежного погляду дотримується О. Тараненко, кваліфікуючи варіантність як прикмету розбудови стилістичної системи літературної мови.

На нашу думку, варіантність – характерна ознака мовної динаміки, породжена можливостями мовної системи та впливом на її нормування позалінгвальних чинників. Визначальними на початку XXI століття вважаємо процеси демократизації, які супроводжують становлення національної мови як державної й обумовлюють її особливості. Утім, надмірність варіантів може призводити до розхитування літературних норм, подальших пошуків зразкових одиниць, а отже, й до перевнормувань.

Поштовхом до розвитку варіантності постають історичні зміни в системі мови: з одного боку, процеси неологізації, з іншого – старіння мовних норм і, відповідно, їх перегляд, коригування (Коць, 1997, с. 34). Також цьому сприяє територіальне та функційно-стилістичне розшарування мови.

Варіантність пронизує різні мовні рівні, тому традиційно виділяють такі види варіантів: фонетичні (фонологічні), орфоепічні, акцентуаційні, орфографічні, морфологічні, семантичні, або лексико-семантичні, фразеологічні й синтаксичні (Селіванова, 2006, с. 34). Об'єктом нашого аналізу послугували варіанти лексичного рівня, що виникли внаслідок різних модифікацій, зокрема звукового, графічного, морфемного складу за умов позначення тієї самої сутності.

На початку XX ст. інтенсивність функціонування варіантних засобів обумовлена відсутністю державності й спричинена посиленням національно-визвольного руху в країні, пошуками прийняттого літературного стандарту на основі діалектних мовленнєвих практик. Їх продукуванню сприяв розвиток структурних можливостей мовної системи, вплив польської та російської мов. Словник Б. Грінченка засвідчує слова з потрійним наголосом, наприклад *байдуже*, *знамено*, які в сучасних словниках зафіксовані з наголосом на двох складах: *байдуже* – *байдуже*, *знамено* – *знамено*. Тобто на пере-

хідних етапах розвитку мови одні з варіантів відсіювано.

Природа «новітніх» варіантів, що з'явилися на початку XXI століття, окреслена цілком протилежними тенденціями: з одного боку, орієнтованістю суспільства на стандарти й цінності західних країн, культивуванням престижності західноєвропейських мов; з іншого – зацікавленістю рідною культурою, традиціями та прагненням до національної самоідентифікації. Вони накопичуються завдяки утворенню нових номінацій за наявними в мові словотвірними моделями; унаслідок активізації забутих питомих інваріантів, що, на відміну від уживаних (часто штучних, неприродних), відображають унікальність української мови; шляхом запозичення лексики з інших мов.

Мовленнєві практики засвідчують стрімке поповнення лексики мови семантичними дублетами до наявних номінацій, зокрема, завдяки активізації застарілої лексики або окремих її фонетичних чи морфологічних варіантів. Вони виникли під впливом пуристичних тенденцій – відродження та утворення питомих слів замість росіянізмів та інших запозичень, щоб запобігти денаціоналізації української мови. Тож уживання найменувань *наклад*, *соборність*, *світлини*, *середмістя*, *равлик*, *уподобайка* тощо і їх конкурування з узвичаєними іменниками *тираж*, *об'єднання*, *фотографія*, *центр*, *собачка* (*значок @*), *смайлик* – наслідок прагнення українців відродити й розвинути питомі ресурси мови. Ці семантичні паралелізми, марковані ознаками «наявне» – «актуалізоване застаріле», забезпечують одну з важливих ознак мовленнєвої культури – багатство мовних засобів, а також гнучкість мовних норм.

Натомість поширення варіантів «власне» – «запозичене» (*цькування* – *булінг*, *тренер* (*наставник*) – *коуч*, *навички* – *скіл*, *роботодавець* – *стейкгоल्дер*, *зміст* – *контент* тощо) викликають цілком виправдані застереження мовознавців від необдуманого, а головне, непотрібного зловживання чужомовними елементами, що негативно позначається на стані мовної системи, призводить до її засмічення, втрати унікальності. Надмірність іншомовних слів ускладнює комунікацію, гальмує мислення, адже запозичення не

формують жодних асоціативних образів, вони не представлені в культурному коді народу, не відображають способу сприйняття світу, ставлення до дійсності, систему цінностей нації. Натомість власне мовні викликають цілу мережу асоціативних образів, що відображають культурні стереотипи, уявлення, їх інтуїтивно розпізнають носії мови (Соломенко, 2022, с. 42–48). На нашу думку, варіанти лексеми не повинні стримувати розвиток мови, руйнувати її своєрідність, а навпаки, сприяти її розбудові, утвердженню мовних зразків та консолідації суспільства.

Розвитку варіантності лексичних одиниць сприяють словотвірні процеси. Вони забезпечують пошуки нових форм вербалізації, демонструють свободу вибору дериваційних засобів, формування нових слів за власне мовними моделями. Відтак спостерігаємо паралельне уживання таких словотвірних варіантів: *відвідування – відвідини, зауваження – зауваги, забій – забиття, гасання – гасанина, грабіж – грабунок* (Жарко, 2022, с. 42–48). Зареєстровані словниками варіанти відрізняються активністю використання, стилістичною або діалектною маркованістю. Утім, на певних етапах розвитку мови можливий їх перерозподіл. Наприклад, уживаний у другій половині ХХ ст. іменник *креслення* на початку ХХІ ст. в наукових та навчально-методичних працях почали заміщувати його варіантом *кресленик*. Варіантність виявляємо й у вживанні різних форм топонімів, як-от: *Мукачево – Мукачеве – Мукачів, Личкове – Личково, Перещепине – Перещепино*.

Аналізуючи закономірності утворення відносних прикметників в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ століття, К. Городенська робить висновок про виразну тенденцію до все активнішої сполучуваності іншомовних іменників із питомими афіксами. При цьому усуваються раніше уживані гібридні суфікси через заміщення питомими -н-, -ов-, -ев-, -ськ- і таким чином постають відповідно до норм української словотвірної морфології синоніми, як-от: *банковий – банківський, інтернетний – інтернетовий, котеджний – котеджевий, піарний – піарський, спонсорний – спонсоровий – спонсорський, дайджестовий – дайджестний*. На переконання дослідниці, побутування в узусі спільноко-

рневих прикметників із різними суфіксами, зокрема -н- і -ов-, -н- і -ськ- / -івськ- та -н-, -ов- і -ськ- / -івськ-, свідчить про незавершеність їх словотвірного освоєння в українській мові (Городенська, 2023, с. 104). Отже, обґрунтовано думку про те, що варіантність – прояв перехідного етапу становлення мовних норм.

Збільшення варіантів, дублетних номінацій позначається на динаміці літературних норм. Учені переконані, що завдяки варіантам як своєрідним перехідним формам різної якості норми змінюються. Тож на різних етапах еволюції мови варіанти стають поштовхом до розбудови мовної системи й коригування літературних норм.

Видання «Українського правопису» 2019 р., що відображає зміни в мовних практиках останніх трьох десятиліть, узаконило цілу низку семантично однакових словоформ. Це вилучені з українських граматик та словників 1933 року граматичні, фонетичні форми, збережені лише в західноукраїнських діалектах та мовленні представників української діаспори. Вони стали предметом гострих дискусій в українському суспільстві. Прихильники «скрипниківського» правопису відстоювали повернення цих інваріантів, доводили необхідність очищення рідної мови від неприродних елементів і нормування на користь питомих. Їх противники переконані в недоцільності узаконення застарілих еквівалентів, оскільки мова змінюється і має відповідати новим потребам. Та все ж чинний «Український правопис» зафіксував такі варіанти:

– граматичні форми родового відмінка іменників жіночого роду III відміни з основою на -ст- та деяких інших із закінченнями -і та -и: (*радост-і – радост-и, гідност-і – гідност-и, любов-і – любов-и, осен-і – осен-и*) [Український правопис, 2019, с.128];

– пов'язані з фонетичними відмінностями написання й вимову слів із початковими голосними **і**, **и** перед приголосним **р** *ірод, ірій* або *ирод, ирій* [Український правопис, 2019, с. 11];

– різні форми написання запозичених прізвищ та імен з літерами **г** та **ґ** відповідно до різних традицій передавання звука [g] (*Вергілій – Вергілій, Гарсія – Гарсія, Гете – Гете, Гуллівер – Гуллівер* тощо) [Український правопис, 2019, с.158];

– різне графічне оформлення давньо-грецьких запозичень на зразок: *ефір* – *етер*, *кафедра* – *катедра*, *Марта* – *Марфа*, *аудиторія* – *авдиторія*, *лауреат* – *лавреат*, *пауза* – *павза* тощо) [Український правопис, 2019, с. 156, с.162].

Зазначені варіанти спричинені функціонуванням в мовній практиці одночасно норм кількох правописів української мови, зокрема 1928 р., 1990 р., 1993 р. «Український правопис» 2019 року – своєрідний компроміс поміж переліченими, тому вирізняється кількістю варіантних норм літературної мови.

Подальшу долю кодифікованих варіантів, на нашу думку, визначить суспільство, оскільки, як показує практика, одні варіанти «уживаються» між собою і баланують в різних мовленнєвих практиках, а інші – витісняють своїх конкурентів на периферію або в окрему сферу.

Утім, як слушно зауважує О. Тараненко, позитивною ознакою варіантності в сучасній українській мові є її перегляд з метою наближення усталених мовних норм «до національної специфіки української мови (національно-мовний аспект) і досягнення більшої точності та стилістичної адекватності в найменуванні». При цьому науковець застерігає від надмірного «посилення варіантності..., непослідовність подавання варіантів тих самих мовних одиниць у різних нормативних і довідкових

джерелах, у підручниках і посібниках...» (Тараненко, 2017, с. 21).

Висновки. Варіантність – іманентна ознака сучасної української мови, що є проявом динаміки, руху до нормалізації й удосконалення мовної системи. Вона демонструє потенційні можливості мови, гнучкість її засобів.

Активне збільшення варіантних одиниць (слів, словоформ) в сучасній українській мові зумовлене процесами демократизації, впливом діалектних практик, намаганнями українського суспільства відродити самобутність власної мови й усунути чужомовні елементи. Найпоказовішою ознакою варіантності постає наближення мовних норм до національних її джерел.

Наявність семантично однакових, але формально відмінних лексичних одиниць (словоформ) стимулює до вибору взірцевого інваріанта й демонструє фонетичні, граматичні особливості мови, зумовлені її історичними змінами та соціальними запитами. Пожвавлення варіантності на різних мовних рівнях спонукає, з одного боку, до увідповіднення їх літературним нормам, а з іншого – до розвитку самих норм мови.

Дослідження окресленого питання не вичерпується обсягом цієї статті і є перспективним для подальшого вивчення засвоєння окремих інваріантів, їх конкурування між собою та закріплення в узусі.

ЛІТЕРАТУРА

- Городенська К. Г.** Нові тенденції та явища у творенні гібридних відсубстантивних загальновідносних прикметників. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія.* 2023. Вип. 2(50). С. 95–101.
- Жарко С. Ю.** Тенденції сучасної української мови та їх відображення в мові ЗМІ. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Соціальні комунікації.* 2016. Т. 24. №12. С. 64–70.
- Коць Т. А.** Літературна норма у функціонально-стильовій і структурній парадигмі. Київ : Логос. 2010. 103 с.
- Коць Т. А.** Функціональний аспект лексичної норми в засобах масової інформації (на матеріалі газет 90-х років ХХ ст.) : дис. канд. філол. наук, 10.02.01. Київ, 1997. 194 с.
- Кочан І. М.** Варіанти і синоніми термінів з міжнародними компонентами. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології».* 2008. С. 14–19.
- Михайлова Т. В.** Семантичні відношення в українській науково-технічній термінології : дис. кан. філол. наук, 10.02.01. Харків, 2002. 128 с.
- Селіванова О. О.** Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля. 2006. 716 с.
- Соломенко Л. І.** Особливості впливу сучасних засобів масової інформації на формування та розвиток масової мовленнєвої культури. *Культура і сучасність : альманах.* 2022. Вип. 2. С. 42–48.
- Струганець Л. В., & Бігун О. А.** Варіантність мовних засобів у сучасній українській літературній мові (соціолінгвістичний аспект). *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія : Мовознавство.* 2022. № 1. С. 18–28.

Тараненко О. О. Активізація змін у межах явища мовної варіантності в українській літературній мові новітнього періоду (кінець XX – XXI ст). *Мовознавство*. 2017. №3. С. 17–38.
Український правопис. Київ : Наукова думка, 2019. 392 с.

REFERENCES

- Horodenska, K. G.** (2023). Novi tendentsii ta yavyshcha u tvorenni hibrydnykh vidsubstantyvnykh zahalnovidnosnykh prykmetnykiv [New trends and phenomena in the formation of hybrid general-relative adjectives from substantives]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Filolohiia – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Philology* (Issue 2(50)), (pp. 95–101) [in Ukrainian].
- Kots, T. A.** (2010). *Literaturna norma u funktsionalno-stylovi i strukturnii paradyhmi* [Literary norm in the functional-stylistic and structural paradigm]. Kyiv: Lohos [in Ukrainian].
- Kots, T.** (1997). *Funktsionalnyi aspekt leksychnoi normy v zasobakh masovoi informatsii (na materialy hazet 90-kh rokiv KKh st.)* [The functional aspect of the lexical norm in mass media (based on newspaper material 90s of the XX century)]. (Candidate's thesis). Kyiv [in Ukrainian].
- Kochan, I.** (2008). Varianty i synonimy terminiv z mizhnarodnyimi komponentamy [Variants and synonyms of terms with international components]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Serii "Problemy ukrainskoi terminolohii" – Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series «Problems of Ukrainian Terminology»*, (pp. 14–19) [in Ukrainian].
- Mykhailova, T. V.** (2002). *Semantychni vidnoshennia v ukrainskii naukovo-tekhnichnii terminolohii* [Semantic relations in the Ukrainian scientific and technical terminology]. (Candidate's thesis). Kharkiv [in Ukrainian].
- Selivanova, O. O.** (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia* [Modern Linguistics: Terminological Encyclopedia]. Poltava: Dovkillia [in Ukrainian].
- Solomenko, L. I.** (2022). Osoblyvosti vplyvu suchasnykh zasobiv masovoi informatsii na formuvannia ta rozvytok masovoi movlennievoi kultury [Features of the Influence of Modern Mass Media on the Formation and of Mass Speech Culture]. *Kultura i suchasnist: almanakh – Culture and modernity: an almanac*, 2, 42–48 [in Ukrainian].
- Struhanets, L. V., & Bihun, O. A.** (2014). Variantnist movnykh zasobiv u suchasni ukrainskii literaturnii movi (sotsiolinhvistychnyi aspekt) [Lyvariability of Linguistic Tools in Modern Ukrainian Literary Language (Sociolinguistic Aspects)]. *Naukovi zapysky TNPU – The Scientific Issues of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Series: Linguistics*, 1, 18–28 [in Ukrainian].
- Taranenko, O. O.** (2017). Aktyvizatsiia zmin u mezhakh yavyshcha movnoi variantnosti v ukrainskii literaturnii movi novitnoho periodu [Intensification of Changes in Linguistic Variation in Standard Ukrainian of the Modern Period (The End of 20th and the Beginning of the 21st.)]. *Movoznavstvo – Linguistics*, 3, 17–38 [in Ukrainian].
- Ukrainskyi pravopys (2019) [Ukrainian orthography]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Zharko, S. Yu.** (2016). Tendentsii suchasnoi ukrainskoi movy ta yikh vidobrazhennia v movi ZMI [Trends of the modern Ukrainian language and their reflection in the media language]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Serii: Sotsialni komunikatsii – Communications and Communicative Technologies*. ISSN 2617-1813 (print); 2617 1821 (online), 12 (Vol. 24), (pp. 64–70) [in Ukrainian].